

## ประชาธิปไตยในภาคเอกชน

### 1. ที่มาของหลักการประชาธิปไตย

คำว่าประชาธิปไตยนั้น ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองแบบหนึ่ง ซึ่งการบริหารอำนาจรัฐ มาจากเสียงข้างมากของพลเมืองผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยพลเมืองอาจใช้อำนาจของตนด้วยตนเองหรือผ่านผู้แทนที่เลือกไปใช้อำนาจแทนก็ได้ ประชาธิปไตยยังเป็นอุดมคติที่ว่าพลเมืองทุกคนในชาตินั้น จะต้องมีส่วนร่วมกันพิจารณากฎหมายและการปฏิบัติของรัฐ รวมทั้งกำหนดให้พลเมืองทุกคนมีโอกาสแสดงความยินยอมและเจตนาของตนเท่าเทียมกัน

ประชาธิปไตยเกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเอเธนส์ ประชาธิปไตยแบบนี้เรียกว่า ประชาธิปไตยทางตรง ซึ่งพลเมืองจะเกี่ยวข้องในทางการเมืองโดยตรง แต่ประชาธิปไตยในปัจจุบันเป็น ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน โดยออกเสียงในการเลือกตั้งและเลือกนักการเมืองเป็นผู้แทนตนในรัฐสภา จากนั้น สมาชิกสภาจะเป็นผู้ตัดสินใจด้วยเสียงข้างมาก ประชาธิปไตยทางตรงยังมีอยู่ในระดับท้องถิ่นหลายประเทศ เช่น การเลือกตั้งสมาชิกเทศบาล อย่างไรก็ตาม ในระดับชาติ ความเป็นประชาธิปไตยทางตรงมีเพียงการลงประชามติ การริเริ่มออกกฎหมายและการถอดถอนผู้ได้รับเลือกตั้ง

แม้ในปัจจุบัน ประชาธิปไตยจะยังไม่มีนิยามที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วกันก็ตาม แต่มีการระบุว่าความเสมอภาคและอิสรภาพเป็นคุณลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยนับแต่โบราณกาล หลักการดังกล่าวสะท้อนออกมาผ่านความเสมอภาคทางกฎหมายของพลเมืองทุกคน และสิทธิเข้าถึงกระบวนการทางกฎหมายโดยเท่าเทียม ตัวอย่างเช่น ในประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ทุกเสียงมีน้ำหนักเท่ากันทั้งสิ้น และไม่มีการจำกัดอย่างไร้เหตุผลกับทุกคนที่ปรารถนาเป็นผู้แทน ส่วนอิสรภาพได้มาจากสิทธิและเสรีภาพตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งโดยทั่วไปได้รับการคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญ

ประชาธิปไตยถูกเรียกว่า “ระบอบการปกครองสุดท้าย” และแพร่หลายอย่างมากไปทั่วโลก สิทธิในการออกเสียงลงมติในหลายประเทศได้ขยายวงกว้างขึ้นเมื่อเวลาผ่านไปจากกลุ่มค่อนข้างแคบ โดยความตื่นตัวในระบอบประชาธิปไตยนั้นมาจากอิทธิพลตะวันตกทั้งสิ้น อันเกิดมาจากการต่อสู้ทางด้านอุดมการณ์ระหว่างประชาธิปไตยกับคอมมิวนิสต์ ในช่วงสงครามเย็น โดยชาติตะวันตกได้ใช้ประชาธิปไตยเป็นข้ออ้างในระหว่างสงครามเย็น

## 2. ลักษณะสำคัญของประชาธิปไตย

แม้ในปัจจุบัน ยังไม่มีการนิยามคำว่า “ประชาธิปไตย” ที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วกันก็ตาม แต่มีสองหลักการสำคัญที่นิยามคำว่า “ประชาธิปไตย”

- ประการแรก เห็นว่าบรรดาพลเมืองหรือสมาชิกในสังคมย่อมมีความเสมอภาคกันในการเข้าถึงอำนาจ
- ประการที่สอง เห็นว่าพลเมืองย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการรับรองโดยเสมอกัน

หลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย คือ “การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ความเสมอภาคและเสรีภาพในการดำเนินชีวิต” และจากหลักการพื้นฐานดังกล่าว จึงสามารถประมวลลักษณะสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้ดังนี้

1. ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย จึงกล่าวได้ว่าประชาชนมีอำนาจมากที่สุดในรัฐ
2. ประชาชนทุกคนในรัฐมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ตลอดจนมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน
3. การดำเนินการของรัฐจำเป็นต้องถือตามมติเสียงข้างมากเป็นตัวตัดสิน แต่เสียงส่วนน้อยในรัฐจะต้องได้รับการคุ้มครองความเป็นธรรมตามกฎหมายด้วยเช่นกัน
4. การปกครองแบบประชาธิปไตย จำเป็นจะต้องได้รับความยินยอมพร้อมใจจากประชาชนส่วนใหญ่ในรัฐ

## 3. รูปแบบหลักการประชาธิปไตย

### 3.1 ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy)

ประชาธิปไตยทางตรงหรือที่เรียกกันว่า *ประชาธิปไตยบริสุทธิ์* (Pure Democracy) คือ รูปแบบของรัฐที่ให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองได้โดยตรง รวมถึงไปถึงการร่างกฎหมายและนโยบายของรัฐบาล เช่น ประชาธิปไตยแบบเอเธนส์ (Athenian Democracy) เป็นรูปแบบประชาธิปไตยซึ่งใช้กันในสมัยกรีกโบราณ ประชาธิปไตยทางตรง เป็นรูปแบบการปกครองโดยที่พลเมืองสามารถมีส่วนร่วมกับการตัดสินใจใดๆ ได้โดยตรง โดยไม่ต้องอาศัย

คนกลางหรือผู้ทำหน้าที่แทน ผู้สนับสนุนประชาธิปไตยทางตรงได้โต้แย้งว่าประชาธิปไตยในปัจจุบันนั้น ควรจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่าระเบียบการพื้นฐานอย่างการเลือกตั้งเท่านั้น

ประชาธิปไตยทางตรงนับจนถึงปัจจุบันนี้เป็นเพียงรูปแบบที่ไม่ค่อยแพร่หลายนัก เนื่องจากรูปแบบการปกครองดังกล่าวสามารถใช้ได้กับชุมชนที่มีกลุ่มคนขนาดเล็กเท่านั้น ซึ่งโดยปกติแล้วจะเป็นนครรัฐ อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยทางตรงสามารถพบเห็นได้ในสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งผู้มีสิทธิลงคะแนนกว่าห้าล้านคนสามารถลงประชามติ ประมาณสองถึงสี่ครั้งต่อปี การปกครองแบบประชาธิปไตยทางตรงยังสามารถใช้ได้กับการปกครองที่มีขอบเขตเป็นจังหวัด ในระดับประเทศนั้น ส่วนที่เป็นประชาธิปไตยแบบทางตรง เช่น การลงประชามติ การริเริ่มออกกฎหมาย และการถอดถอนผู้ได้รับเลือกตั้ง เป็นต้น

### 3.2 ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (Representative Democracy)

ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนหรือที่เรียกกันว่า ประชาธิปไตยทางอ้อม (Indirect Democracy) หมายถึง การปกครองที่ประชาชนจะเลือกผู้แทนไปทำหน้าที่แทนตนในการร่วมตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้กันอย่างแพร่หลายที่สุดในสมัยปัจจุบัน

ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนสามารถแบ่งแยกลักษณะได้ ดังนี้

3.2.1 ระบบรัฐสภา (Parliamentary Democracy) คือ รูปแบบการปกครองที่รัฐบาลได้รับการเลือกเข้ามาจากความเห็นชอบของรัฐสภา โดยประมุขแห่งรัฐอาจเป็นกษัตริย์หรือประธานาธิบดี แต่ประมุขฝ่ายบริหาร คือ นายกรัฐมนตรี

3.2.2 ระบบประธานาธิบดี (Presidential System) คือ รูปแบบการปกครองที่อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารแยกออกจากกัน โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุขแห่งรัฐและได้รับการเลือกตั้งเข้ามาโดยตรงจากประชาชน ประธานาธิบดีเป็นทั้งประมุขแห่งรัฐและประมุขรัฐบาล โดยควบคุมอำนาจบริหารส่วนใหญ่ ระบบนี้จึงเพิ่มการแบ่งแยกอำนาจ ทั้งยังอาจก่อให้เกิดความแตกแยกระหว่างประธานาธิบดีและฝ่ายนิติบัญญัติที่มาจากต่างพรรคการเมือง ซึ่งเปิดให้ฝ่ายหนึ่งขัดขวางอีกฝ่ายได้ ด้วยเหตุนี้ ประชาธิปไตยประเภทจึงนี้ไม่พบแพร่หลายทั่วโลกในปัจจุบัน แต่ประเทศส่วนใหญ่ในทวีปอเมริกา ตั้งแต่สหรัฐอเมริกาถึงทวีปอเมริกาใต้ ใช้ระบบนี้ ระบบนี้ไม่มีนายกรัฐมนตรี ฝ่ายบริหารไม่สามารถยุบสภา ฝ่ายนิติบัญญัติไม่สามารถอภิปรายไม่ไว้วางใจ

3.2.3 ระบบกึ่งประธานาธิบดี (Semi-Presidential System) คือ รูปแบบการปกครองที่ผสมผสานระหว่างระบบรัฐสภาและระบบประธานาธิบดี โดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุขแห่งรัฐ ซึ่งได้รับการเลือกตั้งเข้ามาโดยตรงจากประชาชน และมีการแต่งตั้งคณะรัฐบาลขึ้นมาเพื่อใช้อำนาจบริหาร ระบบกึ่งประธานาธิบดี เป็นประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนซึ่งรัฐบาลมีทั้งนายกรัฐมนตรีและประธานาธิบดี ประชาธิปไตยแบบนี้ยังพบน้อยกว่าระบบประธานาธิบดีเสียอีก ระบบนี้มีทั้งนายกรัฐมนตรีซึ่งไม่มีกำหนดวาระ และประธานาธิบดีซึ่งมีกำหนดวาระ ขึ้นอยู่กับประเทศการแบ่งแยกอำนาจระหว่างนายกรัฐมนตรีกับประธานาธิบดีนั้นแตกต่างกันไป ในกรณีหนึ่ง ประธานาธิบดีถืออำนาจมากกว่านายกรัฐมนตรี โดยนายกรัฐมนตรีรับผิดชอบทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและประธานาธิบดี ส่วนอีกด้านหนึ่งนายกรัฐมนตรีสามารถถืออำนาจมากกว่าประธานาธิบดี ประธานาธิบดีกับนายกรัฐมนตรีแบ่งอำนาจกัน ขณะที่ประธานาธิบดีถืออำนาจแยกจากฝ่ายนิติบัญญัติ ประธานาธิบดีเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดด้วยตนเอง ควบคุมนโยบายการต่างประเทศ และเป็นประมุขแห่งรัฐ (“หน้าตาของประชาชน”) นายกรัฐมนตรีถูกคาดหวังว่าให้วางนโยบายของพรรคซึ่งชนะการเลือกตั้งสู่ฝ่ายนิติบัญญัติ

### 3.3 ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม คือ รูปแบบการปกครองที่เกี่ยวข้องกับการยินยอมและความเป็นเอกฉันท์ เป็นแนวคิดที่นำเสนอมุมมองทางการเมืองที่ดีกว่า โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่าเพียงการเลือกตั้งอย่างประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนเท่านั้น

## 4. ข้อสังเกตของหลักการประชาธิปไตย

ภายใต้หลักการถือตามเสียงข้างมากนั้น หากประชาธิปไตยมิได้รับการควบคุมอย่างรอบคอบ โดยกฎหมายเพื่อจำกัดความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายอำนาจทางการเมืองด้วยการถ่วงดุลอำนาจอย่างเช่นการแบ่งแยกอำนาจการปกครองแล้ว อาจส่งผลให้ฝ่ายบริหารสามารถสะสมอำนาจจนอาจเป็นอันตรายต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้ นอกจากนี้ ด้วยเหตุที่ลักษณะเด่นของการปกครองในระบอบนี้คือ “การถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์” แต่ถ้าหากรัฐบาลปราศจากความรับผิดชอบต่อเสียงข้างมากก็อาจไม่แยแสสิทธิของเสียงข้างน้อย ชนิดที่เรียกว่าเป็น “เผด็จการโดยเสียงข้างมาก” เลยทีเดียว ดังนั้น กระบวนการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน จึงได้แก่การเลือกตั้ง ซึ่งควรเป็นไปโดยยุติธรรมทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ประกอบกับการคำนึงถึงเสรีภาพในการ

แสดงออกทางการเมือง เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และเสรีภาพของสื่อมวลชน อันจะยังให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและตัดสินใจใช้สิทธิใช้เสียงเพื่อประโยชน์ของตนได้

แม้ความเห็นในเรื่อง “อำนาจอธิปไตยของปวงชน” (popular sovereignty) จะสามารถพบได้ทั่วไปในประเทศที่นำหลักการประชาธิปไตยไปใช้ก็ตาม แต่แนวคิดดังกล่าวก็มีข้อหลักปรัชญาสำคัญระดับสากลอันส่งผลให้เกิดการสถาปนาระบอบประชาธิปไตยในประเทศต่างๆ เพราะในบางประเทศมองว่าประชาธิปไตยมีพื้นฐานมาจากความเสมอภาคกันในการมีสิทธิ โดยคนจำนวนมากเห็นว่าประชาธิปไตยที่ดี ได้แก่ “เสรีประชาธิปไตย” และอาจมีองค์ประกอบเพิ่มเติมอีกหลายประการ เช่น การพหุนิยมทางการเมือง หลักนิติธรรม (rule of law) และสิทธิในการฟ้องร้องรัฐ (right of petition) เพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย ตลอดจนเรียกร้องให้เกิดวิถีทางที่ถูกต้องแห่งกฎหมาย (due process of law) เสรีภาพของพลเมือง สิทธิมนุษยชน และบทบาทของภาคประชาสังคม (civil society) เป็นต้น ขณะที่ในสหรัฐอเมริกาหมายถึงเอาการแบ่งแย่งอำนาจการปกครองเป็นคุณลักษณะของประชาธิปไตย และในประเทศอื่น เช่น สหราชอาณาจักรนั้นหมายถึงเอาการบริหารอำนาจอธิปไตยโดยกระบวนการของรัฐสภาและองค์กรตุลาการที่เป็นอิสระ นอกจากนี้ในบางกรณียังมีการใช้คำ “ประชาธิปไตย” สื่อถึงประชาธิปไตยทางตรงด้วย เหนืออื่นใด แม้คำว่า “ประชาธิปไตย” จะนิยมใช้ในบริบทของรัฐทางการเมืองเป็นหลัก แต่มีทัศนคติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องก็ยังสามารถใช้แก่ภาคเอกชนและภาคส่วนอื่นเช่นกัน เช่น หลักการการก่อเกิดขึ้นของสหภาพแรงงาน เป็นต้น

นักเศรษฐศาสตร์นับตั้งแต่มีลตัน ฟรีดแมน ได้วิพากษ์วิจารณ์ถึงประสิทธิภาพของระบอบประชาธิปไตยอย่างรุนแรง เนื่องจากรบอบประชาธิปไตยเป็นการกล่าวอ้างถึงผู้ลงคะแนนเสียงโดยปราศจากเหตุผล เขายกเหตุผลว่า ผู้ที่ไปลงคะแนนเสียงนั้นไม่ได้รับทราบถึงประเด็นทางการเมืองในหลายเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ และมีอคติอย่างรุนแรงเกี่ยวกับประเด็นส่วนน้อยที่ประชาชนสามารถทราบได้ ยกตัวอย่างเช่น สมาชิกของสหภาพแรงงานมักจะได้รับทราบถึงนโยบายด้านแรงงาน ซึ่งสมาชิกของสหภาพแรงงานก็จะพยายามให้มีการผ่านกฎหมายเพื่อเป็นประโยชน์กับสหภาพแรงงานเอง แต่ไม่ครอบคลุมไปถึงประชากรทั้งหมด ผลที่เกิดขึ้น คือนักการเมืองไม่อาจเข้าใจถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชนเลย นักเศรษฐศาสตร์จากเมืองชิคาโก โด널ด์ วิทแมน ได้เขียนผลงานหลายเรื่องในความพยายามที่จะตอบโต้กับมุมมองทั่วไปกับเพื่อนร่วมงานของเขา โดยเขาโต้แย้งว่า ประสิทธิภาพของประชาธิปไตยนั้นจะขึ้นอยู่กับผู้ลงคะแนนเสียงที่มีเหตุผล การเลือกตั้งเสรี และมีมูลค่าธุรกิจการเมืองอยู่ในระดับต่ำ นักเศรษฐศาสตร์ ไบรอัน แคปแลน ได้ให้ความเห็นว่า เขาไม่อาจข้ามพ้นชัยชนะของผู้ลงคะแนนเสียงที่ไม่มีเหตุผลได้ ซึ่งอาจสรุปได้ว่า

ปัญหาของระบอบประชาธิปไตยมิใช่การขาดแคลนข้อมูลเพียงเท่านั้น แต่เหล่าผู้ลงคะแนนเสียงตีความอย่างไม่ถูกต้องและตัดสินใจข้อมูลที่พวกเขาไม่เคยรู้

## 5. แนวคิดกรณีการไม่รับฟังเสียงส่วนน้อยอย่างเพียงพอและการก่อเกิดขึ้นของสหภาพแรงงาน

สหภาพแรงงาน คือ องค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยคนงาน เป็นอิสระจากอำนาจของรัฐบาล นายจ้าง และมีการบริหารตามระบอบประชาธิปไตยที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดและควบคุมนโยบายต่างๆ และอาจกล่าวได้ว่า สหภาพแรงงานนั้น ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อสะท้อนปัญหาถึงกรณีที่เสียงของลูกจ้างนั้นไม่ได้รับการรับฟังจากนายจ้าง จึงต้องมีการรวมตัวเพื่อให้เกิดอำนาจต่อรองโดยเสียงส่วนใหญ่ต่อนายจ้างภายใต้หลักการประชาธิปไตย ในขณะที่เดียวกัน การบริหารงานของลูกจ้างในสหภาพแรงงานนั้นก็ต้องถือหลักการเสียงส่วนใหญ่ภายใต้หลักการประชาธิปไตยเช่นกัน

การที่คนงานแต่ละคน ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ ย่อมทำให้ขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่มีพลังอำนาจในการต่อรองกับนายทุนและรัฐบาลในการปรับปรุงค่าจ้าง สวัสดิการหรือกฎหมายแรงงานที่จะคุ้มครองและให้ความเป็นธรรมกับคนงานแต่ละคน ทำให้ความต้องการที่จะมีชีวิตที่ดีของคนงานไม่ประสบผลแต่อย่างใด คนงานที่อยู่ในโรงงานเดียวกันหรือในโรงงานประเภทเดียวกันต้องรวมตัวกันภายใต้องค์กรของคนงานที่เรียกว่าสหภาพแรงงาน การรวมตัวกันจัดตั้งสหภาพ เป็นการสร้างอำนาจการต่อรองกับนายจ้างหรือรัฐบาล เพื่อเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเงินเดือน ค่าจ้าง สวัสดิการ และการประกันสังคมให้กับคนงานแต่ละคนอย่างมั่นคงถาวร สหภาพจึงเป็นองค์กรที่จัดตั้งอย่างถาวร เป็นอิสระจากอำนาจของรัฐบาล นายจ้าง และมีการบริหารงานตามระบอบประชาธิปไตย ที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดและควบคุมนโยบายต่างๆ

หากพิจารณาบทบาทของสหภาพแรงงานกับหลักการของประชาธิปไตยแล้วจะพบว่า สหภาพแรงงานคือองค์กรของคนงานที่เป็นพื้นฐานอันสำคัญที่สุดของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ถ้าจะพิจารณาว่าประเทศใดเป็นประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด สามารถดูได้จากสหภาพแรงงานในประเทศนั้น โดยเฉพาะจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานในประเทศจะให้สิทธิเสรีภาพในการรวมตัวและคุ้มครองคนงานในประเทศนั้นเป็นอย่างดี รวมทั้งสมาชิกในครอบครัว ตั้งแต่เกิดจนถึงเสียชีวิต และมีการกล่าวกันว่าเสมอว่า สหภาพแรงงานคือโรงเรียนสอนประชาธิปไตย ประเทศใดไม่มีประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ คนงานจะถูกเอาเปรียบ ถูกกดขี่จากรัฐบาลเผด็จการอย่างรุนแรง

ดังนั้นหน้าที่อันสำคัญต่อหลักการประชาธิปไตยของสหภาพแรงงานคือ สร้างระบบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ให้เกิดขึ้นให้ได้ในอนาคต ต่อต้านระบบเผด็จการทุกรูปแบบ ทั้งเผด็จการทหาร และเผด็จการแบบรัฐสภาที่พรรคการเมืองต่างๆ ใช้นายทุน สหภาพแรงงานจึงต้องประสานความร่วมมือเป็นพันธมิตรกับองค์กรประชาธิปไตยต่างๆ และองค์กรชุมชนที่มีอุดมการณ์และนโยบายใกล้เคียงกัน เช่น องค์กรประชาชน องค์กรของเกษตรกรชาวไร่ชาวนา องค์กรนักศึกษา องค์กรประชาธิปไตยที่บริสุทธิ์ และนักวิชาการที่มีอุดมการณ์เพื่อคนงาน เป็นต้น

### 5.1 วัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งสหภาพแรงงาน

1. ค้ำครอง แสวงหาผลประโยชน์ให้กับลูกจ้างทุกคนที่เป็นสมาชิกในเรื่องเงินเดือน ค่าจ้าง สวัสดิการ ความสะดวกสบายและความปลอดภัยในการทำงาน รวมไปถึงหลักประกันความมั่นคงตลอดทั้งชีวิตและอนาคตของครอบครัว
2. มีสิทธิและส่วนร่วมในการบริหารกิจการร่วมกับนายจ้างในการปรับปรุงวิธีทำงานให้ดีขึ้น เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนงาน รวมไปถึงคุณภาพชีวิตที่ดีในด้านที่อยู่อาศัยในสังคมอย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างและสหภาพแรงงาน โดยยึดหลักของความเป็นประชาธิปไตย อิสระ และความเสมอภาคอย่างแท้จริง
3. มีสิทธิและส่วนร่วมทางการเมืองทุกระดับตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ ทั้งเป็นผู้มีสิทธิไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งไปเป็นผู้แทนของผู้ใช้แรงงานในการตรากฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิและให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ใช้แรงงานทุกคน

### 5.2 หน้าที่ของสหภาพแรงงาน

1. เป็นศูนย์รวมพลังความสามัคคีของคนงาน โดยพยายามประสานให้คนงานทุกคนเข้าร่วมเป็นสมาชิก และให้โอกาสสมาชิกทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสหภาพแรงงานอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการบริหารงานแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง
2. ให้คำปรึกษาหารือกับสมาชิกหรือคนงานทั่วไปที่ติดต้องการคำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือสมาชิกอย่างจริงจัง ในเรื่องที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม รับเรื่องร้องทุกข์เมื่อสมาชิกมาร้องเรียนกรณีไม่ได้รับความเป็นธรรมเกี่ยวกับการทำงาน เงื่อนไขการจ้างที่นายจ้างฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือกฎหมายแล้วแต่กรณี

3. ทำหน้าที่เป็นตัวแทนลูกจ้างในสถานประกอบการในการเจรจาต่อรองกับฝ่ายนายจ้าง ตั้งแต่ระดับโรงงานถึงระดับชาติ กรณีเป็นกรรมการไตรภาคีระดับชาติ ต้องถือว่าเป็นตัวแทนของแรงงานทุกคนที่ต้องทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองคนงานอย่างเต็มที่
4. ร่วมกับสหภาพแรงงานต่างๆ ที่รวมตัวกันเป็นขบวนการแรงงาน เพื่อเคลื่อนไหวผลักดันเรียกร้องต่อรัฐบาล ให้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน เพื่อคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างเพิ่มขึ้น เช่น เพิ่มค่าจ้างขั้นต่ำ ผลักดันการประกันสังคม กองทุนประกันการว่างงาน ผลักดันกฎหมายสถาบันคุ้มครองสุขภาพ ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมในสถานประกอบการ และกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ให้อำนาจต่อรองแก่สหภาพแรงงาน
5. เข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การแรงงานระหว่างประเทศ เพื่อความสมานฉันท์กับขบวนการแรงงานทั่วโลก ภายใต้ปรัชญาความเชื่อที่ว่า คนงานคือพี่น้องกัน เพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับนายทุนระดับโลก ให้เปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจต่างๆ ขององค์การการค้าโลก ธนาคารโลก ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิต ความมั่นคงในการทำงานของคนงานทั่วโลก
6. ส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกมีบทบาทและส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ เพื่อให้มีตัวแทนขบวนการแรงงานในการบริหารประเทศและการตรากฎหมายต่างๆ ที่จะคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ให้กับคนงานทุกคนอย่างยุติธรรม
7. สร้างแรงงานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง และระหว่างลูกจ้างด้วยกันบนพื้นฐานของประชาธิปไตย ความเสมอภาค และ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

### 5.3 รูปแบบของสหภาพแรงงาน

สหภาพแรงงาน ตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ของไทย มีสหภาพแรงงานอยู่ 2 ประเภท คือ

- สหภาพแรงงานที่จัดตั้งขึ้นในบริษัทเดียวหรือกิจการเดียว โดยสมาชิกเป็นลูกจ้างคนงานของนายจ้างหรือสถานประกอบการเดียวกัน
- สหภาพแรงงานที่จัดตั้งตามสายอุตสาหกรรมเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็่่นลูกจ้างต่างบริษัทกัน หรือ ต่างสถานประกอบการ หรือ ต่างนายจ้างกันก็ได้

นอกจากนี้สหภาพแรงงานในบริษัทเดียวกันหรือในกิจการเดียวกัน อาจจำแนกได้เป็น 2 ระดับดังต่อไปนี้



- สหภาพแรงงานระดับพนักงานลูกจ้างธรรมดา คือ สหภาพแรงงานที่มีสมาชิกมาจากลูกจ้างที่ไม่มีอำนาจในการจ้าง การลดค่าจ้าง การเลิกจ้าง การให้บำเหน็จหรือการลงโทษ
- สหภาพแรงงานระดับผู้บังคับบัญชา คือ สหภาพแรงงานที่มีสมาชิกมาจากลูกจ้างที่มีอำนาจในการจ้าง การลดค่าจ้าง การเลิกจ้าง การให้บำเหน็จหรือการลงโทษ ซึ่งลูกจ้างชั้นผู้บังคับบัญชาจะร่วมจัดตั้งหรือเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานเดียวกับลูกจ้างธรรมดาไม่ได้

#### 5.4 บทบาทของสหภาพแรงงานระหว่างประเทศ

ในสถานการณ์ปัจจุบัน สหภาพแรงงานต่างๆ มีมุมมองว่า นายทุนทั่วโลกได้สร้างเครือข่ายเพื่อกำหนดองค์กรต่างๆ และกำหนดอนาคตของสังคมโลกให้เป็นไปตามที่บรรดานายทุนประสงค์ คือการกดขี่ขูดรีดแรงงาน ผ่านกลไกเป็นระดับ เช่น ธนาคารโลก (World Bank) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) องค์กรการค้าโลก (WTO) ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (ADB) ส่งผลให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกนำไปปฏิบัติโดยการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานให้ตกต่ำลง เช่น ในขณะที่ราคาสินค้า ค่าบริการต่างๆ เพิ่มขึ้น ค่าจ้างลดลง ส่งผลให้ต้องทำงานหนักขึ้น ถูกลดสวัสดิการต่างๆ และแรงงานถูกเลิกจ้างเป็นจำนวนมาก บทเรียนที่เกิดขึ้นนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่สหภาพแรงงานแต่ละประเทศในฐานะตัวแทนของแรงงานประเทศนั้นๆ จะต้องประสานความร่วมมือกันผ่านสหพันธ์แรงงานระดับนานาชาติที่มีอยู่แล้วในทุกประเภทอุตสาหกรรม เช่น สหพันธ์แรงงานขนส่งระหว่างประเทศ สหพันธ์แรงงานธนาคารและการเงินระหว่างประเทศ สหพันธ์แรงงานโรงแรมอาหารและเครื่องดื่มระหว่างประเทศ สหพันธ์แรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้า สหพันธ์แรงงานเหล็กและโลหะระหว่างประเทศ สหพันธ์แรงงานสาธารณสุขภิโภคระหว่างประเทศ สหพันธ์แรงงานโทรคมนาคมระหว่างประเทศ สหพันธ์ก่อสร้างระหว่างประเทศ และไปรวมกันเป็นสหพันธ์แรงงานระดับโลกเพื่อผลักดันต่อรองกับนายทุนระดับโลกเพื่อให้เปลี่ยนแปลงนโยบายทางเศรษฐกิจการเมืองระดับโลก ให้เอื้อประโยชน์และแบ่งปันผลผลิตให้แรงงานทุกประเทศอย่างยุติธรรม ปราศจากการกดขี่ขูดรีดและจำกัดสิทธิเสรีภาพของแรงงานในทุกกรณี เพราะอุดมการณ์ของสหภาพแรงงานนั้นก็คือว่า

“ชนชั้นกรรมากรทั่วโลก คือ พี่น้องกัน” จะต้องสามัคคีกันเพื่อสร้างสหภาพแรงงานแต่ละประเทศ ให้เกิดความเข้มแข็ง เพื่อปกป้องคุ้มครองแรงงานทั่วโลกให้มีความเข้มแข็ง มีความมั่นคงในการทำงาน และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามไป

6. หลักการสำคัญของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อ 28 มกราคม 2559 และ  
ความเห็นแนวคิดเปรียบเทียบกับหลักการของสหภาพแรงงาน

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ได้ให้หลักการสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญในหลายประเด็น แต่ในกรณีศึกษาครั้งนี้ จะขอเปรียบเทียบเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพ เพื่อพิจารณาความเชื่อมโยงกับหลักการของสหภาพแรงงาน โดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ได้ให้หลักการสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญในส่วนของ “หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย” ดังนี้

- เปลี่ยนวิธีการรับรองและคุ้มครองใหม่ จากเดิมที่รับรองและคุ้มครองเฉพาะสิทธิและเสรีภาพเฉพาะที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเท่านั้น เป็นว่า นอกจากสิทธิและเสรีภาพสำคัญๆ ที่มีบทบัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมาย บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำได้และได้รับการคุ้มครองตามแนวมาตรา 5 ของคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง 1789 ของฝรั่งเศส และหลักสากล (ใหม่)
- กำหนดหลักเกณฑ์การใช้สิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลให้ชัดเจนว่า การใช้สิทธิหรือเสรีภาพต้อง
  - (1) ไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ
  - (2) ไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและประชาชน และ
  - (3) ไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่ใช่ใช้สิทธิเสรีภาพกันอย่างไม่มีการขอบเขตไม่คำนึงถึงสังคมและผู้อื่นเหมือนที่ผ่านมา
- กำหนดให้รัฐจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนได้เฉพาะกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น และกฎหมายที่จะตราขึ้นต้องจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลนั้น ถ้ารัฐธรรมนูญกำหนดเงื่อนไขไว้เป็นการเฉพาะ ก็ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดเท่านั้น แต่ถ้ารัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดเงื่อนไขไว้ กฎหมายนั้นต้อง (1) ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และ (2) จะกระทบกระเทือนต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้
- สำหรับหลักการตรวจกฎหมายนั้น กำหนดให้กฎหมายต้องมีผลใช้บังคับ เป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง และต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

- ประกันสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามที่ได้รับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่ประเทศไทย เป็นภาคี

หากพิจารณาจากหลักการสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญในส่วนของ “หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย” ข้างต้น อาจพิจารณาได้ว่า ภายใต้บทบาทขององค์กรธุรกิจต่าง ๆ นั้น ควรจะเปิดโอกาสให้สหภาพแรงงานมีสิทธิเสรีภาพในการเสนอความเห็น เพื่อเรียกร้องสวัสดิการ ความสะดวกสบายและความปลอดภัยในการทำงาน รวมไปถึงหลักประกันความมั่นคงตลอดทั้งชีวิต และอนาคตของครอบครัวได้ รวมทั้ง สามารถมีสิทธิและส่วนร่วมในการบริหารกิจการร่วมกับนายจ้าง ในการปรับปรุงวิธีทำงานให้ดีขึ้น เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของแรงงาน รวมไปถึงคุณภาพชีวิตที่ดีในด้านที่อยู่อาศัยในสังคม ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างและสหภาพแรงงาน โดยยึดหลักของความเป็นประชาธิปไตย อิสระ และความเสมอภาคอย่างแท้จริง โดยการใช้สิทธิและเสรีภาพเรียกร้องดังข้างต้นนั้น ต้องมีลักษณะดังนี้

- 6.1 ไม่กระทบกระเทือนต่อการบริหารปกครองโดยผู้บริหาร
- 6.2 ไม่กระทบกระเทือนต่อความเป็นเอกภาพของบริษัท
- 6.3 การเรียกร้องนั้นต้องเป็นการเรียกร้องที่มีขอบเขต มีเหตุผล ไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยขององค์กรเอกชนนั้น รวมทั้ง
- 6.4 ต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เช่น กรณีที่พนักงานบางคนไม่เห็นด้วยกับข้อเรียกร้องของสหภาพแรงงาน สหภาพแรงงานต้องมีแนวทางรองรับและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพนักงานกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการเรียกร้องนี้ด้วยเช่นกัน ไม่ใช่สหภาพแรงงานใช้สิทธิเสรีภาพเพื่อเรียกร้องกันอย่างไม่มีการขอบเขต ไม่คำนึงถึงความเหมาะสมภายใต้สถานการณ์ขององค์กรเอกชนนั้นๆ หรือไม่คำนึงถึงเสียงส่วนน้อย อันจะทำให้หลักการของประชาธิปไตยที่ถือตามเสียงข้างมากและรับฟังเสียงส่วนน้อยนั้น ต้องถูกบิดเบือนไป และอาจกลายเป็นการเรียกร้องภายใต้หลักการเผด็จการในการเรียกร้อง

บทบาทของสหภาพแรงงานนับว่าสำคัญยิ่งสำหรับคนงานทุกคนของทุกประเทศ ที่จะทำให้ผู้ใช้แรงงานได้รวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง การบริหารองค์กรได้พัฒนาไปอย่างมีระบบด้วยการร่วมกันคิด โดยยึดถือผลประโยชน์ของคนงานส่วนใหญ่เป็นหลักตามครรลองของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง และพัฒนาการนี้จะยกระดับไปถึงขั้นที่คนงานสามารถมีผู้แทนที่แท้จริงของตน

ไปเป็นรัฐบาลร่วมบริหารประเทศ และไปเป็นผู้แทนในสภาที่สามารถออกกฎหมายต่างๆ ให้คุ้มครองสิทธิของแรงงานได้อย่างยุติธรรม เมื่อถึงจุดนั้นสิทธิเสรีภาพ เกียรติ ศักดิ์ศรีของผู้ใช้แรงงานจะปรากฏขึ้นจริง

## 7. วิถีประชาธิปไตยกับการพัฒนาจริยธรรม

ปัจจุบัน ประชาชนชาวไทยเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตย บางครั้งอาจทำให้เกิดความสับสนวุ่นวาย และ ความไม่สงบสุขในบ้านเมือง การร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งจะมีการลงประชามติกันนั้น เป็นหลักการเบื้องต้นในการรับฟังความเห็น เพื่อให้ได้ข้อสรุปของเสียงส่วนใหญ่ “ประชามติ” หมายถึง มติของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศที่แสดงออกในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือที่ใดที่หนึ่ง (plebiscite) เป็นมติของประชาชนที่รัฐให้สิทธิออกเสียงลงคะแนนรับรองร่างกฎหมายสำคัญที่ได้ผ่านสภานิติบัญญัติแล้วหรือให้ตัดสินใจปัญหาสำคัญในการบริหารประเทศ

วิกฤตทางการเมืองที่เกิดขึ้นทุกยุคทุกสมัย สาเหตุจากกลุ่มคนบางกลุ่มขาดคุณธรรมจริยธรรม ไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับประเทศ คำถามที่พยายามหาคำตอบว่าทำอย่างไรให้ประชาชนไปเลือกตั้งผู้แทนราษฎรอย่างถูกต้องและเป็นประชาธิปไตยไม่ถูกซื้อเสียง เพื่อเลือกคนดีมาบริหารประเทศ ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดควบคู่กับปัญหาคุณธรรม เพราะขาดความสามัคคี ความเอื้ออาทรและจริงใจต่อตนเองและประเทศชาติ โดยประการสำคัญคือประชาชนชาวไทยต้องเข้าใจเข้าถึงคำว่า "ประชาธิปไตย" ว่าหมายความว่าอย่างไร พร้อมๆ กับการน้อมนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องของความพอเพียง ซึ่งหมายถึง พอเพียงในการดำเนินชีวิต พอเพียงในความคิด คือจิตสำนึกในการพิจารณาการกระทำของตนเองมิให้มีผลกระทบทำให้ส่วนรวมเกิดความเดือดร้อน คำนึงถึงส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ซึ่งคำว่า “ประชาธิปไตย” นี้แปลมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งคำนี้มาจากคำว่า Demokration ในภาษากรีกแปลว่า การปกครองของประชาชน หรือหมายถึง ระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ ถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่ ดังนั้นประชาธิปไตยจะดี ก็อยู่ที่ประชาชนที่เป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจว่า จะต้องเป็นคนดีมีปัญญาและเหตุผล โดยที่ว่าประชาชนเป็นใหญ่ มีอำนาจตัดสินใจ วินิจฉัยด้วยเสียงข้างมากเป็นใหญ่ ในเรื่องนี้พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ให้ข้อสังเกตไว้ 2 ประการคือ

- 1) ถ้าคนส่วนใหญ่เป็นคนโง่ เสียงข้างมากที่วินิจฉัยก็จะเป็นการตัดสินใจเลือกอย่างโง่ ๆ หรือแม้แต่เลือกไปตามที่ถูกเขาหลอกล่อ ทำให้ผิดพลาดเสียหาย แต่ถ้าคนส่วนใหญ่เป็นคนดี มีปัญญา ก็จะได้เสียงข้างมากที่ตัดสินใจเลือกได้ถูกต้อง บังเกิดผลดี จึงต้องให้ประชาชนมีการศึกษา เพื่อจะได้เสียงข้างมากที่ตัดสินใจอย่างผู้มีปัญญา

- 2) ความจริงของสิ่งทั้งหลายย่อมเป็นอย่างที่มันเป็น มันย่อมไม่เป็นไปตามการบอก การสั่ง การลงคะแนนเสียง หรือตามความต้องการของคน ดังนั้น คนจะไปตัดสินใจความจริงไม่ได้ แต่เป็นหน้าที่ของคนที่จะต้องตัดสินใจเลือกสิ่งที่เป็นจริง จึงต้องให้ประชาชนมีการศึกษา เพื่อจะได้เสียงข้างมากที่ตัดสินใจเลือกเอาสิ่งที่ถูกต้องเป็นจริง

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 และดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยตั้งแต่นั้นมา ลักษณะอุปนิสัย ทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนแนวความคิดของคนไทย ยังไม่พัฒนาถึงขนาดที่จะมีประชาธิปไตยเต็มรูปแบบได้ การปกครองระบอบประชาธิปไตยก็ย่อมกระพองกระแพรงบ้างเป็นธรรมดา ดังนั้นเราจะต้องช่วยกันปูพื้นฐาน “วิถีประชาธิปไตย” และ “พัฒนาจริยธรรม” ที่สอดคล้องกับวิถีประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในบ้านเมืองของเราให้ได้ด้วย การปูพื้นฐานความเป็นประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนชาวไทย มีนักวิชาการหลายท่านให้ความเห็นไว้ดังนี้

วิถีประชาธิปไตยประการที่ 1 เอาเหตุผลและความรู้จากประสบการณ์เป็นหลักในการดำเนินชีวิต เหตุผลที่ว่านี้ต้องเป็นเหตุผลที่ทุกฝ่ายรับได้ และไม่ขัดต่อมติของปวงชนในสังคมจะใช้เหตุผลเพียงเพื่อประโยชน์ส่วนตัวไม่ได้ คือ ในการติดต่อสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ในสังคมเราใช้เหตุผลเคารพเหตุผลทั้งของเขาและของเรา และควรใช้ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ในอดีตเป็นหลัก ถ้ารู้ว่าทำอะไรไว้ไม่ดีในอดีตก็ต้องเลิกทำในปัจจุบันและอนาคต ถ้าสิ่งใดความรู้จากประสบการณ์ในอดีตบอกเราว่าเป็นผลดีทั้งสองฝ่าย เราก็เอาความรู้นั้นมาเป็นแนวทางดำเนินชีวิตในปัจจุบันและอนาคตในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้คน

วิถีประชาธิปไตยประการที่ 2 ให้ความสำคัญแก่เอกชนพร้อมๆ กับการเคารพมติมหาชน คือ เราต้องให้ความสำคัญแก่เอกชนพร้อมๆ กับการเคารพมติมหาชน และทำตามมติมหาชน เพราะเอกชนรวมกันเป็นมหาชน ถ้าเอกชนไม่มีความสุข มหาชนจะมีความสุขได้อย่างไร ในระบอบประชาธิปไตยมีเสียงคัดค้านได้ทุกเมื่อ ถ้าคนส่วนใหญ่คัดค้านรัฐบาล ก็ต้องลาออกไป ไม่มีสิทธิห้ามการคัดค้าน การดำเนินชีวิตประจำวันตามวิถีประชาธิปไตยเราต้องยอมรับว่า ไม่มีทางที่จะให้ถูกใจคนทุกคน แต่ควรระวังอย่าให้ไม่ถูกใจคนส่วนใหญ่ก็แล้วกัน

วิถีประชาธิปไตยประการที่ 3 คือเราถือว่ารัฐเป็นเพียงเครื่องมือของประชาชน รัฐต้องรับใช้ประชาชน ไม่ใช่ใช้รัฐเป็นนาย ประชาชนเป็นทาส วิถีประชาธิปไตย คือ วิถีทางของประชาชนผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน การพัฒนาจริยธรรมหรือทัศนคติหรือค่านิยม และหลักของความประพฤติในสังคมประชาธิปไตย จึงต้องสอดคล้องกับมติของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

วิถีประชาธิปไตยประการที่ 4 คือการใช้ความสมัครใจเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ไม่ใช่การบีบบังคับหรือบังคับ เพราะการบีบบังคับหรือบังคับน้ำใจกันทุกรูปแบบเป็นผิดจรรยา

วิถีประชาธิปไตยประการที่ 5 คือการเคารพปฏิบัติตามกฎหมายและยึดหลักการของกฎหมาย และความเป็นธรรมในสังคม เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เมื่อมีกฎหมายต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ถ้ากฎหมายไม่ดีไม่ทำให้สังคมไม่มีความสุขขาดความเป็นธรรม ต้องหาทางยกเลิกกฎหมายเสียก่อน ไม่ใช่ปฏิบัติตามกฎหมายเฉยๆ อย่างนั้นเอง ด้วยความไม่พอใจในสาระของกฎหมาย

วิถีประชาธิปไตยประการที่ 6 ถือว่า “ วิธีการ ” มีความสำคัญไม่น้อยกว่าผลสำเร็จอันปลายของงานที่ทำ ดังนั้นจะทำได้ไม่ใช่สักแต่ให้สำเร็จ จะใช้วิธีอย่างไรก็ได้ อย่างนั้นไม่ใช่วิถีประชาธิปไตย ถ้าวิธีการทำงานนั้นไร้ความเป็นธรรมและไม่สมเหตุผล ความสำเร็จหากจะมีก็ไม่ใช่ว่าสิ่งที่ดีในวิถีประชาธิปไตยจะยกย่องนับถือ

วิถีประชาธิปไตยประการที่ 7 การให้โอกาสแก่ทุกคนที่เกี่ยวข้องได้สิทธิที่จะอภิปราย หรือแสดง ความคิดเห็นส่วนตัวประกอบ หรือให้เขาออกความเห็นก่อนที่จะเรียกร้องให้เขาตกลงใจไม่ว่าในเรื่องใดๆ เพราะในโลกเสรีประชาธิปไตยนั้น ความคิดเห็นของแต่ละคนมีความสำคัญทั้งนั้น ไม่ใช่จะรับฟังแต่ความคิดของผู้มีอำนาจแต่เพียงฝ่ายเดียวก็เป็นการเพียงพอ

วิถีประชาธิปไตยประการที่ 8 ได้แก่การเคารพในสิทธิอันเสมอภาคกันของมวลมนุษยชาติ โดยต้องถือว่าทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน ฐานันดรศักดิ์ ชาติกำเนิด ตำแหน่งหรือฐานะ ทั้งในทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างใดก็ตามไม่ก่อให้เกิดอภิสิทธิ์แก่บุคคลใด จนเป็นเหตุให้บุคคลนั้นเหนือผู้อื่น ตรงกันข้าม คนทุกคนต้องมีความเสมอภาคกัน อย่างน้อยที่สุดเสมอภาคในสิทธิขั้นมูลฐาน ในฐานะที่เป็นมนุษยชาติด้วยกัน ในโลกของเผด็จการนั้น บุคคลไม่มีทางที่จะเท่าเทียมกัน พวกพ้องของผู้มีอำนาจย่อมเป็นใหญ่ และมีอภิสิทธิ์เหนือผู้อื่นเสมอ นี่เองคือ ความแตกต่างกันระหว่างวิถีประชาธิปไตยกับวิถีทางแห่งเผด็จการ ประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน เป็นการเตือนให้รู้สึกตัวว่า คุณภาพของประชาธิปไตยอยู่ที่คุณภาพของประชาชน คุณภาพของประชาธิปไตยวัดได้จากผู้ปกครอง เมื่อประชาชนเป็นผู้ปกครอง บ้านเมืองจะเป็นอย่างไร ประชาธิปไตยจะมีคุณภาพแค่ไหน ก็อยู่ที่คุณภาพของประชาชนเป็นสำคัญ พระธรรมปิฎกได้นิยามประชาธิปไตยโดยให้ความสำคัญในแง่คุณภาพของประชาธิปไตย เป็นหลัก โดยเน้นว่า “ ถ้าประชาชนมีคุณภาพดี ประชาธิปไตยก็มีคุณภาพดีด้วย ถ้าประชาชนมีคุณภาพต่ำ ประชาธิปไตยก็จะเป็นประชาธิปไตยอย่างเลวด้วย เพราะว่า คุณภาพของประชาธิปไตย ขึ้นต่อคุณภาพของประชาชน แล้วคุณภาพของประชาชนขึ้นต่ออะไร ก็ขึ้นต่อการศึกษา ” เพราะการศึกษาจำเป็นต่อประชาธิปไตย เพื่อพัฒนาประชาชนให้ทำหน้าที่หรือใช้อำนาจตัดสินใจอย่างได้ผลดี คือ ให้เสียงข้างมากที่จะใช้วินิจฉัย

เกิดจากการตัดสินใจของคนที่เป็นบัณฑิต หมายถึง คนที่มีสติปัญญา และให้การตัดสินใจของคนที่เกิดจากความต้องการที่มาประสานกับปัญญาที่รู้ และเลือกเอาสิ่งที่ถูกต้องดีงามเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง

ภายใต้การพัฒนาจริยธรรมตามหลักการของประชาธิปไตยดังกล่าวข้างต้นนั้น หากพิจารณาการก่อเกิดของสหภาพแรงงาน, การเรียกร้อง และ การได้ข้อสรุปจากการเรียกร้องนั้น อาจพิจารณาได้ว่า สหภาพแรงงานเกิดขึ้นจากการที่แรงงานรู้สึกว่าการจ้างไม่รับฟังเสียง(ข้อเรียกร้อง)ของแรงงานอย่างเพียงพอ (เปรียบเทียบได้ว่านายจ้างเป็นเผด็จการในทางปกครอง และ แรงงานเป็นเสียงส่วนน้อยที่ต้องการความเปลี่ยนแปลง) จึงเกิดการร่วมกันเรียกร้องและพัฒนาเป็นสหภาพแรงงานเพื่อเรียกร้องสวัสดิการต่างๆ (ขั้นตอนนี้เปรียบเทียบได้ว่าสหภาพแรงงานคือเสียงส่วนใหญ่, นายจ้างเป็นเสียงส่วนน้อย) อย่างไรก็ตาม ภายใต้การยื่นข้อเรียกร้องต่างๆ นั้น มีประเด็นต้องร่วมพิจารณาด้วยว่า ผู้เรียกร้อง(เสียงส่วนใหญ่)ได้รับทราบถึงปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเพียงพอหรือไม่ หากผู้เรียกร้อง(เสียงส่วนใหญ่)ไม่รับฟังเหตุผลอื่น(เสียงส่วนน้อย) ผลที่ได้จากการเรียกร้องนั้นก็จะมี

หากพิจารณาเทียบเคียงกับพระธรรมปิฎกข้างต้นที่ได้นิยามประชาธิปไตยโดยให้ความสำคัญในแง่คุณภาพของประชาธิปไตยนั้น จึงเป็นข้อที่ต้องตระหนักว่า หากฝ่ายแรงงานเป็นผู้เรียกร้อง ฝ่ายแรงงานก็ต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ดีพอต่อตัวแปรต่างๆ โดยเฉพาะต้องพิจารณาว่า ด้วยสภาพองค์กรเอกชนที่แตกต่างกันนั้น องค์กรเอกชนของตน อาจไม่สามารถสนองตอบต่อข้อเรียกร้องได้ทั้งหมด สหภาพแรงงานต้องรับฟังเสียงส่วนน้อย(นายจ้าง) ในขณะเดียวกัน หากนายจ้างเป็นเสียงข้างมากและไม่มีความรู้ความเข้าใจในอำนาจ องค์กรเอกชนนั้น (ซึ่งในลักษณะนี้อาจเปรียบเทียบได้ว่าเป็นเผด็จการในทางปกครอง) ย่อมต้องรับฟังเสียงส่วนน้อยของแรงงานในการเรียกร้องต่างๆ เช่นกัน

สามารถเกิดผลสำเร็จและไม่สามารถคงอยู่ได้ในระยะยาว สิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องจะไม่ใช่ประโยชน์อย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป ในการเรียกร้องต่างๆ นั้น ไม่ว่าจะเป็นการเรียกร้องโดยเสียงส่วนใหญ่หรือเรียกร้องโดยเสียงส่วนน้อยก็ตาม ทุกฝ่ายต้องเอาเหตุผลและความรู้จากประสบการณ์เป็นหลัก เหตุผลที่วันนี้ต้องเป็นเหตุผลที่ทุกฝ่ายรับได้ และไม่ขัดต่อมติของปวงชนในสังคม จะใช้เหตุผลเพียงเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของฝ่ายแรงงานหรือฝ่ายนายจ้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้ คือ ในการติดต่อสัมพันธ์เราใช้เหตุผล เคารพเหตุผลทั้งของเขาและของเรา และควรใช้ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ในอดีตเป็นหลัก ถ้ารู้ว่าทำอย่างไรไว้แล้วไม่เกิดผลดีต่อทุกฝ่ายก็ต้องเลิกทำ ถ้าสิ่งใดความรู้จากประสบการณ์ในอดีตบอกเราว่าเป็นผลดีทั้งสองฝ่าย เราก็เอาความรู้นั้นมาเป็นแนวทางร่วมกันในองค์กรเอกชนภายใต้หลักการของประชาธิปไตยที่ว่า “ถือตามเสียงส่วนใหญ่แต่เคารพในความเห็น

ต่างที่เป็นเสียงส่วนน้อย” ทั้งนี้ เพื่อให้องค์กรธุรกิจนั้น สามารถมีสภาพการจ้างที่เหมาะสมที่สุด ภายใต้หลักการของการประกอบธุรกิจในระบบทุนนิยมและหลักการประชาธิปไตย



**บรรณานุกรม**

1. วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี
2. เว็บไซต์ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอน สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข
3. แผ่นพับ “ทำไมต้องมีสภาพแรงงาน” จัดทำโดย ศูนย์อเมริกันเพื่อแรงงานนานาชาติ และหนังสือ “ไดอารี่แรงงาน ปี 2546” จัดทำโดย มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท (FES)
4. บทความจากหนังสือความรู้คู่คุณธรรม เขียนโดย นายภิญโญ สาธร
5. บทความเรื่องความคิดทางการเมือง : ประชาธิปไตย ตามแนวคิดพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)  
เขียนโดย ดร. สุรพล สุยะพรหม
6. ระบบราชการกับการมีส่วนร่วมของประชาชน : พิจารณาในแง่มหภาค”  
เขียนโดย ชัยอนันต์ สมุทวณิช
7. เว็บไซต์ สภาองค์การลูกจ้างแรงงานยานยนต์ แห่งประเทศไทย